خبر

ربیعی خبر داد:

استراتژی دولت در یارانه نقدی سال۹۷

سبد غذایی به‌زودی توزیع می‌شود

سپهرغرب، گروه اقتصادی: وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی با بیان اینکه هیچ نیازمندی از شمول دریافت یارانه نقدی خارج نمی‌شود، حتی اگر تحت پوشش نهاد حمایتی نباشد، گفت: استراتژی ما افزایش یارانه نقدی نیازمندان است.

علی ربیعی همچنین از آغاز عرضه سبد حمایتی غذایی در آینده نزدیک خبر داد و گفت: طی یک تا دو هفته آینده جزئیات ارائه سبد حمایتی، اقلام و زمان مراجعه را اعلام می‌کنیم.

وی افزود: در این مرحله علاوه بر افرادی که در سنوات گذشته سبدهای حمایتی را دریافت می‌کردند، افراد نیازمند دیگری نیز که از قبل شناسایی‌شده‌اند، مشمول دریافت این سبد خواهند بود.

ربیعی در بخش دیگری از اظهاراتش در پاسخ به این سؤال که بسیاری از افراد به‌رغم اینکه تحت پوشش نهادهای حمایتی قرار ندارند اما نیازمند دریافت یارانه نقدی هستند، آیا در سیاست جدید یارانه‌ای دولت تدبیری برای این افراد اتخاذشده است؟ گفت: قطعاً این موضوع قابل سیاست‌گذاری و اجرا خواهد بود.

وی افزود: به نظر بنده هیچ نیازمندی نباید از شمول دریافت یارانه نقدی خارج بماند، استراتژی ما این است که میزان یارانه نقدی نیازمندان افزایش یابد حتی اگر تحت پوشش نهادهای حمایتی نباشند، اما باید محرز شود که نیازمند هستند.

ربیعی درباره برخی اخبار در خصوص حذف یارانه نقدی تعدادی از دهک‌ها، گفت: فعلاً هیچ تصمیم قطعی در مورد تعداد یارانه بگیرانی که یارانه‌شان قطع خواهد شد، اتخاذ نگردیده بلکه آنچه در قالب لایحه بودجه ۹۷ پیش‌بینی‌شده در حد پیشنهاد دولت است و باید منتظر تصمیم مجلس در این خصوص باشیم.

این مقام مسئول در پاسخ به سؤال دیگری در خصوص علت پیشنهاد تأسیس صندوق رفاه تحت نظارت وزارت رفاه در لایحه بودجه ۹۷ با توجه به حجم گسترده فعالیت‌های وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، گفت: قرار است این صندوق زیرمجموعه وزارتخانه تأسیس شود اما هنوز نهایی نشده، ضمن اینکه در حال حاضر نیز موضوعات مربوط به یارانه نقدی در معاونت رفاه وزارتخانه پیگیری می‌شود.

*تلاش می‌کنیم اشتغال امسال کمتر از سال گذشته نباشد

ربیعی همچنین درباره پیش‌بینی ایجاد اشتغال تا پایان سال با توجه به روند فعلی، گفت: طی ۶ ماهه نخست سال جاری حدود ۳۵۰ هزار دفترچه جدید بیمه تأمین اجتماعی صادرشده و با توجه به نسبت برابر «شغل رسمی» به «شغل غیررسمی» به همین میزان، اشتغال غیررسمی در کشور ایجادشده که با این حساب در نیمه نخست امسال درمجموع، بیش از ۷۰۰ هزار نیروی کار جذب بازار کارشده‌اند که به نظر من قابل‌قبول است.

وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی ادامه داد: به همین سیاق با در نظر گرفتن ریزش نیروی کار می‌توانیم امیدوار باشیم میزان اشتغال‌زایی تا پایان سال کمتر از سال گذشته نباشد، ضمن اینکه یک رشد حداقلی هم نسبت به سال گذشته خواهیم داشت.

رئیس انجمن انبوه‌سازان استان همدان در پی تجمع انبوه‌سازان ملایری، در گفت‌وگوی اختصاصی با سپهرغرب مطرح کرد:

جریمه مضاعف بهانه‌ای برای دور زدن قانون

سپهرغرب، گروه استان‌ها – طاهره ترابی مهوش: رئیس انجمن انبوه‌سازان استان همدان با بیان اینکه شهرداری‌ها تا دو سال پیش علاوه بر جریمه‌های ماده ۱۰۰ قانون شهرداری، مبالغی نیز تحت عنوان عوارض اضافه بنا و پذیره از شهروندان اخذ می‌کردند، گفت: طی رأی دیوان عدالت اداری، این کمیسیون تنها می‌تواند در صورت عدم ضرورت قطع اضافه بنا رأی به اخذ جریمه علیه ذی‌نفع بدهد بنابراین شهرداری ملایر در اقدامی با افزایش میزان جریمه درواقع همان مبلغ قبلی را از انبوه‌سازان دریافت کرده و به‌نوعی قانون را دور زده‌است.

بخش مسکن و ساختمان با دارا بودن سهم حداقل ۱۸ درصدی از اشتغال‌زایی، بیش از ۲۸ درصدی از میزان گردش نقدینگی کشور و ارتباط مستقیم و غیرمستقیم با بیش از ۳۰۰ واحد حرفه‌ای صنفی، تولیدی و صنعتی، به‌عنوان یکی از مهم‌ترین بخش‌های پیشران و محرک برای رونق اقتصادی و برون‌رفت از رکود محسوب می‌گردد، پس مستحق برنامه‌ریزی‌های مدون و راهبردی منسجم در جهت حمایت همه‌جانبه از سرمایه‌گذاران بخش خصوصی و سازندگان تلاشگر این عرصه است.

بنابراین انبوه‌سازان مسکن و ساختمان برای تحقق شعارهای اقتصادی دولت به‌عنوان بازوی فکری و اجرایی آن و اعتماد و همکاری با نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی، خواستار توجه جدی و عمیق دولتمردان و قانون‌گذاران محترم به بخش خصوصی به‌ویژه در حوزه صنعت مسکن و ساختمان هستند.

اما متأسفانه این روزها مشکلاتی همچون افزایش بی‌رویه قیمت اوراق و سود تسهیلات مسکن در بانک‌ها، تحمیل هزینه‌های گزاف و گاه بی‌دلیل به سازندگان مسکن از قبیل بیمه، مالیات، عوارض صدور پروانه و دستگاه‌های خدمات رسان، فعالیت در این عرصه را بر این قشر فعال اقتصادی تنگ کرده‌است چراکه هرگونه افزایش هزینه‌های تولید به‌صورت مستقیم بر قیمت تمام‌شده مسکن اثر می‌گذارد و این امر موجب کاهش قدرت خرید مردم و باعث رشد روند حاشیه‌نشینی، گسترش سکونت‌گاه‌های غیررسمی و عدم توازن در توسعه شهری خواهد بود.

ازآنجایی‌که طی چند روز اخیر در شهرستان ملایر شاهد تجمع اعتراضی انبوه‌سازان این شهرستان بودیم با توجه به اهمیت موضوع بر آن شدیم تا با رئیس انجمن انبوه‌سازان استان همدان گفت‌وگوی ویژه‌ای را ترتیب دهیم که در ادامه شاهد آن خواهید بود:

محمدصادق پارسامهر به افزایش بدون مطالعه تعرفه عوارض پروانه ساختمانی توسط شورای اسلامی شهر و شهرداری اشاره کرد و گفت: در شرایط موجود، هرکس قصد ورود به صنعت ساخت‌وساز را داشته باشد با مشاهده تعرفه عوارض پروانه ساختمانی عقب‌نشینی می‌کند.

وی با اشاره به اینکه تجمع صورت‌گرفته مربوط به دریافت عوارض از سوی شهرداری ملایر برای اضافه بنا از انبوه‌سازان بوده، عنوان کرد: تخلف تراکم اضافی که عبارت است از اضافه بنای زائد بر مساحت زیربنای مندرج در پروانه ساختمانی از سوی مالک، یکی دیگر از انواع تخلفات داخل در صلاحیت کمسیون ماده ۱۰۰ قانون شهرداری است.

پارسامهر ادامه داد: شهرداری‌ها تا دو سال پیش علاوه بر جریمه‌های موضوع ماده ۱۰۰ قانون شهرداری، مبالغی نیز تحت عنوان عوارض اضافه بنا و پذیره از شهروندان اخذ می‌کردند اما طی رأی دیوان عدالت اداری، این کمیسیون تنها می‌تواند در صورت عدم ضرورت قطع اضافه بنا رأی به اخذ جریمه علیه ذی‌نفع بدهد بنابراین شهرداری ملایر در اقدامی با افزایش میزان جریمه درواقع همان مبلغ قبلی را از انبوه‌سازان دریافت کرده و به‌نوعی قانون را دور زده‌است‌وی با اشاره به اینکه این مشکل برای انبوه‌سازان همدانی هم از سوی شهرداری همدان ایجاد شده است گفت: گویا این مشکل برای انبوه‌سازان ملایر مشکلات حادتری را به دنبال داشته است.

مع‌الوصف ذکر این نکته ضروری است که اصولاً انجام تخلف از سوی انبوه‌سازان (احداث اضافه بنا) که درنهایت منجر به دریافت جریمه از سوی شهرداری می‌شود امری نکوهیده است اما نباید این تخلف به دستاویزی برای شهرداری در جهت درآمدزایی بیشتر تبدیل شود بلکه باید نوع برخوردارها به‌گونه‌ای باشد که دیگر شاهد بروز این‌گونه تخلفات نباشیم تا برخی در توجیه، این‌گونه بیان کنند که تخلف می‌کنیم و جریمه‌اش را می‌دهیم.

تحلیل و بررسی سیاست اصلاح پول ملی؛

اثرات حذف صفر از پول ملی بر اقتصاد پولی

سپهرغرب، گروه اقتصادی: حذف صفر از پول ملی یکی از انواع اصلاح پولی است که دولت‌ها برای رفع اثرات منفی تورم بر ارزش پول ملی، آن را به کار می‌بندند. انجام این عملیات در یک اقتصاد، به معنی تغییرات سطحی و روبنایی است و نمی‌توان از آن انتظار داشت که تغییرات اساسی در حوزه‌ی پولی ایجاد نماید.

حذف صفر از پول ملی یکی از انواع رفرم یا اصلاح پولی است که دولت‌ها برای رفع اثرات منفی تورم بر ارزش پول ملی که به‌صورت کاهش قدرت خرید، نمود پیدا می‌کند، آن را به کار می‌بندند. این تعریف نشان‌دهنده‌ی آن است که انجام این عملیات در یک اقتصاد، به معنی تغییرات سطحی و روبنایی بوده و نمی‌توان از آن انتظار داشت که تغییرات اساسی در حوزه‌ی پولی ایجاد نماید.

ضرورت انجام عملیات اصلاح پولی در اقتصاد ایران

مهم‌ترین دلیلی که کشورها را وادار به اجرای چنین برنامه‌ای می‌کند، ناکارآمدی نظام تسویه‌ی مبادلات پولی و عدم توانایی پول ملی در ایفای وظایف خود است که گاه عدم اقدام به‌موقع جهت اصلاح پول ملی، از طرف مسئولین اقتصادی یک کشور، ممکن است منجر به تمایل افراد به استفاده از ارز خارجی جهت انجام مبادلات داخلی خود شود؛ چراکه در اثر بی‌ثباتی به‌وجودآمده در پول ملی، افراد جامعه، برای حفظ ارزش پول خود، به پول‌های قوی‌تر مراجعه می‌کنند.

در ایران از سال ۱۳۰۸ واحد پول به‌طور رسمی ریال اعلام‌شده و این واحد پولی تاکنون دست‌خوش تحولات پولی عمده‌ای گردیده که عامل اصلی آن تورم است. در سال ۱۳۵۰ شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی (به قیمت ثابت سال ۱۳۸۳) برابر ۰/۴ بود که در پایان سال ۱۳۸۷ به ۱۸۳/۳ رسید؛ یعنی این شاخص طی مدت ۳۷ سال ۴۵۸ برابر شده است. بدین ترتیب قدرت خرید ۴۵۸۰ ریال سال ۸۷، برابر ۱۰ ریال سال ۱۳۵۰ است. این شرایط موجب خروج اسکناس‌ها و سکه‌های فلزی با مبالغ کوچک از جریان مبادلات شد و سرانه‌ی اسکناس را از ۱۸ برگ در سال ۱۳۵۶ به ۱۰۶ برگ در پایان سال ۱۳۸۷ افزایش داد.

درمجموع عواملی چون هزینه‌ی بالای چاپ این حجم انبوه اسکناس و امحاء اسکناس‌های فرسوده، هزینه‌های ناشی از افزایش جرم و بزه در زمان‌ها و مکان‌های مختلف، در بانک‌ها، عدم توانایی پول در انجام وظایف خود مانند محاسبات، نگه‌داری حساب‌ها و ثبت آمارها و نبود کارایی مطلوب در جریان گردش نقدینگی و صعوبت جریان تسویه‌ی نقدی مبادلات، کاهش اعتماد عمومی به پول ملی و درنتیجه، گرایش به ارز خارجی جهت انجام مبادلات داخلی و... نشان‌دهنده‌ی بیماری نظام پرداخت‌ها، در کشور است.

راه‌حل‌های پیشنهادی جهت درمان این بیماری

گسترش بانکداری الکترونیک

با گسترش بانکداری الکترونیک، مشکلات و هزینه‌های مربوط به چاپ و امحاء اسکناس تا حدی تسکین می‌یابد، اما بااین‌حال تقاضا برای پول نقد همواره در اقتصاد وجود خواهد داشت.

چاپ اسکناس در قطع‌های درشت‌تر

قطع پول، ارزش اسمی پول رایج در هر کشور است که با متغیرهای کلان اقتصاد مانند تورم، حجم نقدینگی، حجم مبادلات تجاری، سطح تولید ناخالص داخلی و... ارتباط دارد.

افزایش قطع پول، زمانی رخ می‌دهد که اقتصاد طی دوره‌ی زمانی طولانی، نرخ‌های تورم بالایی را تجربه کند و ارزش واقعی (قدرت خرید) هر قطع پول در مقایسه باارزش اسمی آن، به‌شدت کاهش‌یافته باشد. همان‌گونه که گفته شد، در ایران شاخص قیمت مصرف‌کننده، طی ۳۷ سال، ۴۵۸ برابر شده است و در همین دوره، نقدینگی با متوسط رشد سالیانه ۲۶/۷ درصد، حدود ۶۴۱۷ برابر شده است. در این مدت، تولید ناخالص داخلی (به‌عنوان نماگری از حجم مبادلات پولی کشور) با متوسط رشد ۲۴/۹ درصد، حدود ۳۷۰۶ برابر شده است. درحالی‌که قطع درشت‌ترین اسکناس طی همین دوره تنها ۵ برابر شده است که با توجه به استفاده‌ی محدود از ابزارهای پرداخت جایگزین پول نقد در کشور، تناسبی با میزان افزایش حجم مبادلات ندارد. لذا در اینکه اقتصاد کشور ایران به پول‌هایی با قطع‌های درشت نیاز دارد، شکی نیست و باید نسبت به این مسئله اقدامات لازم صورت پذیرد.

برخلاف عقیده‌ی عامه، اسکناس درشت، تورم‌زا نیست و صرفاً جایگزین اسکناس‌های کوچک موجود و چک‌پول خواهد شد. می‌توان از اسکناس‌هایی با قطع درشت‌تر، ابتدا به‌عنوان پشتوانه استفاده کرد و طی مدت‌زمانی، آن را جایگزین پول‌های خرد و مستهلک موجود در جامعه کرد.

در صورت تداوم روند صعودی تورم، تنها راه باقی‌مانده، اصلاح پولی است که در ادامه هر یک مختصراً شرح داده می‌شود:

اتحادیه‌های پولی

گروهی از کشورهای یک منطقه که نه‌فقط باهدف برطرف نمودن مشکلات ناشی از تورم، بلکه به‌منظور دستیابی به منافع اقتصادی ناشی از هم‌گرایی اقتصادی، اقدام به معرفی پول واحد می‌کنند. تشکیل اتحادیه‌ی پولی و معرفی پول اروپا یکی از موارد منحصربه‌فرد تغییر واحد پول است که در آن نه‌تنها نام پول ملی، بلکه تمامی اساس و شالوده‌ی نظام پولی کشورهای مجری تغییر کرده و بر اساس تعریف و نظم جدید، پایه‌گذاری شده است.

تغییر پول ملی به همراه اصلاح پولی

در این نوع، علاوه بر کاهش تعداد صفرهای هر قطعه اسکناس و سکه، نام جدیدی برای پول ملی معرفی می‌شود که می‌تواند به دلایلی مانند دوری از اشتباه افراد در استفاده از پول قدیم و جدید، خصوصاً زمانی که هر دو پول در کنار یکدیگر به کار می‌روند یا استفاده از نام و سنبل خاص ملی برای افزایش مقبولیت پول جدید در افکار عمومی، صورت پذیرد.

حذف صفر از واحد پول ملی

ساده‌ترین روش تغییر، حذف چند صفر از اسکناس‌ها و سکه‌ها و درواقع تغییر ضریب محاسباتی است.

*تغییر واحد پول به همراه تغییر ارزش برابری

برخی کشورها هم‌زمان با اجرای برنامه‌ی تغییر واحد پول، اقدام به تقویت پول ملی در جوامع بین‌المللی نموده‌اند که بدین ترتیب، نرخ برابری پول ملی با ارزهای جهان، ازجمله دلار را به‌صورت دستوری بهبود بخشیده‌اند. طبیعی است این نوع اصلاح پولی مختص کشورهایی بوده که در آن‌ها مقامات پولی به‌صورت دستوری، نرخ ارز را تعیین می‌کنند و این روش برای کشورهایی که نظام ارزی شناور یا شناور مدیریت‌شده دارند، به‌هیچ‌وجه توصیه نمی‌شود.

اثرات ساختاری انجام برنامه‌ی اصلاح پولی

ازآنجاکه اصلاح پولی در بخش واقعی اقتصاد اثر مستقیم ندارد [۱] و فقط بخش پولی اقتصاد را به‌طور اسمی تحت تأثیر قرار می‌دهد، اگر این برنامه با در نظر گرفتن ظرایف آن به‌طور کامل انجام شود، موجب اثرگذاری بر ساختار اقتصاد نخواهد بود، اما بااین‌حال، اصلاح پولی تغییرات لازمی دارد که در ادامه می‌آید:

تغییر قوانین مرتبط

در هر کشوری، یک سری از قوانین پولی، بانکی یا قوانین عامی وجود دارد که به‌صورت مستقیم یا غیرمستقیم با واحد پولی آن کشور در ارتباط است و تغییر در این‌گونه قوانین، مستلزم همکاری بخش قانون‌گذار کشور با حوزه‌ی سیاست‌گذاری اقتصادی است.

هماهنگ‌سازی سیستم‌های رایانه‌ای بانک‌ها، مؤسسات مالی و بنگاه‌ها

طبیعی است که حذف صفر از پول ملی، نیازمند تغییر روش‌های ثبت رایانه‌ای و همچنین نحوه‌ی نگه‌داری حساب مشتری‌ها می‌باشد.

تغییر روش حسابداری

مشابه آنچه در مورد تغییر برنامه‌ی رایانه‌ای و نگه‌داری حساب‌ها عنوان شد، در خصوص روش‌های حسابداری نیز هزینه‌هایی متصور است.

سیاست‌های تکمیلی موردنیاز جهت موفقیت‌آمیز بودن برنامه‌ی اصلاح پولی

در اثربخشی این عملیات، میزان آزادی عمل و استقلال بانک مرکزی به‌عنوان یک عنصر کلیدی نقش‌آفرینی می‌کند. در کشورهایی که در آن‌ها فرآیند اصلاح پولی موفقیت‌آمیز بوده است، بانک مرکزی به‌صورت مستقل از دولت، اقدام به انجام اصلاح پولی کرده، اقداماتی که لازم است قبل از انجام اصلاح پولی بر روی اقتصاد کشور صورت پذیرد، از جایگاه بسیار پراهمیتی در انجام موفقیت‌آمیز این فرآیند برخوردار است، به‌گونه‌ای که در برخی کشورها مانند رومانی، بعد از ۱۵ سال مقدمه‌سازی و اصلاح اقتصادی، اقدام به اصلاح پولی شده تا این عملیات به نتیجه‌ی مطلوب منتج شود. برخی کشورها همچون زیمبابوه، به دلایلی ازجمله عدم رعایت این اقدامات مقدمه‌ای، در فرآیند اصلاح پولی، مجبور به اصلاحات پولی پی‌درپی در مدت‌زمان چند سال شده‌اند.[۲] این اقدامات شامل موارد زیر است:

تثبیت قیمت‌ها از طریق اعمال سیاست‌های پولی و ارزی مناسب و نظارت و قانون‌گذاری بر مؤسسات مالی ونظام پرداخت‌ها از طریق بانک مرکزی همچنین اجرای برنامه‌های تثبیت اقتصادی، اصلاح ساختار مالی، تعدیل اقتصادی و آزادسازی تجاری.

لازم است اجرای برنامه‌ی اصلاح پولی را به زمان پس از فروکش کردن آثار و تبعات هدفمندی یارانه‌ها موکول کرد، چراکه شوک‌های انجام طرح هدفمندی یارانه‌ها از ثبات لازم برای اجرای اصلاح پولی می‌کاهد.

حذف بسیاری از اختلالات اقتصادی (نظیر حذف یارانه و کنترل‌های قیمتی، آزادسازی حساب سرمایه، کاهش کنترل‌های صادراتی، افزایش جنبه‌ی پس‌انداز ابزارهای مالی، حذف نظام چند نرخی، امکان نگه‌داری بخشی از درآمدهای صادرکنندگان به‌صورت ارز، کاهش تعرفه، حذف روش سهمیه‌بندی)

اعمال برنامه‌های انقباض مالی و ایجاد تعادل در حساب‌های جاری جهت کاهش تورم [۳]

در کوتاه‌مدت برای حل معضل مترتب بر نظام پرداخت‌های کشور، لازم است بانک مرکزی نسبت به چاپ قطع‌های درشت‌تر اسکناس اقدام کند و ایرادات حقوقی و قانونی مترتب بر انتشار ایران چک‌ها را به‌سرعت برطرف سازد. بانک مرکزی با تقویت امحاء اسکناس‌های فرسوده و خُرد، تعداد برگ اسکناس سرانه را به سطح مناسب برساند.

تعیین تکلیف ارقام خرد (گرد کردن ارقام به بالا)

به‌طورمعمول با تغییر واحد پول، بسته به اینکه چه تعداد صفر از پول ملی حذف می‌شود، تعداد ارقام سمت راست قیمت‌ها، حساب مشتری‌ها نزد بانک‌ها و... گرد می‌شود که با این حساب، بخشی از حساب پولی افراد از محاسبات حذف می‌شود و لازم است برای تسویه‌ی آن‌ها برنامه‌ریزی شود.

جلوگیری از اجحاف قیمتی

به نظر می‌رسد که در طی یک مدت‌زمان معقول، باید قیمت کالاها و خدمات با واحد پول قدیم و جدید بیان شود تا راه بر کسانی که قصد سوءاستفاده از بی‌اطلاعی برخی افراد جامعه رادارند، بسته شود.

لازم است اجرای برنامه‌ی اصلاح پولی را به زمان پس از فروکش کردن آثار و تبعات هدفمندی یارانه‌ها موکول کرد، چراکه شوک‌های انجام طرح هدفمندی یارانه‌ها از ثبات لازم برای اجرای اصلاح پولی می‌کاهد.

پی‌نوشت‌ها:

[۱] می‌توان گفت درصورتی‌که با مدیریت شایسته و به‌موقع، از مواردی مانند گرد کردن به بالا و اجحاف قیمتی جلوگیری شود، هیچ اثری بر بخش واقعی اقتصاد نمی‌گذارد.

[۲] به‌عنوان‌مثال، کشور زیمبابوه در سال ۲۰۰۸، تعداد ۱۰ صفر و در سال ۲۰۰۹، تعداد ۱۲ صفر از پول ملی خود را حذف کرده است که با این رکورد در رتبه‌ی اول اصلاحات پولی قرار دارد.

[۳] کلیه‌ی موارد بیان‌شده با توجه به تجربیات کشورهای موفق در اجرای اصلاح پولی ذکرشده‌اند، به‌خصوص کشور ترکیه.

تحریم‌های سنگین‌تر از تحریم‌های هسته‌ای در راه است؟

چالش ماده ۱۵ توافق پاریس برای ایران

سپهرغرب، گروه اقتصادی: ایران متعهد شده است تا سال ۲۰۳۰، حدود چهار درصد از تولید گازهای گلخانه‌ای را کاهش دهد، چنانچه نتواند به تعهدات خود عمل نماید، تحریم‌های سنگینی علیه کشور وضع خواهد شد.

توافقنامه پاریس نام یک توافقنامه بین‌المللی است که در آن «انتشار دی‌اکسید کربن انسان‌ساخت» را عامل گرمایش کره زمین و به‌تبع آن تغییرات اقلیم دانسته‌اند، به همین منظور هم کشورهای عضو متعهد شده‌اند برای کاهش آن تعهداتی را بپذیرند. البته نکته مهم آن است که بسیاری از دانشمندان جهان بر روی «علت گرمایش جهانی» هم‌نظر نیستند و دلایل دیگری را عامل گرمایش جهانی می‌دانند، ازاین‌رو می‌توان گفت اجماع علمی پیرامون علت گرمایش جهان در بین دانشمندان، وجود ندارد.

ایران نیز در اردیبهشت‌ماه سال ۹۵ اقدام به امضای این موافقت‌نامه کرد و در آبان ماه همان سال به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. اجرای این مصوبه برای تائید نهایی به شورای نگهبان ارسال شد اما این شورا ایراداتی را به آن وارد کرد و در حال حاضر برای بررسی بیشتر به کمیسیون کشاورزی مجلس ارجاع داده‌شده است.

یکی از چالش‌های این موافقت‌نامه به میزان تعهدات کشورهای درحال‌توسعه و نیز تنبیهات حاصل از آن در صورت اجرا نشدن تعهدات برمی‌گردد، موافقان توافقنامه اعلام می‌کنند هیچ‌گونه تنبیه و تحریمی کشورها را تهدید نمی‌کند اما مخالفان با استناد به برخی مواد این موافقت‌نامه، بیان می‌کنند امکان تحریم وجود دارد و مشخص نیست در صورت محقق نشدن تعهدات، چه آینده‌ای برای کشورمان رقم خواهد خورد.

موافقان توافقنامه پاریس چه می‌گویند؟

معصومه ابتکار، رئیس سابق محیط‌زیست یکی از موافقان این توافقنامه است که در آبان ماه ۹۵ و در جریان تصویب این موافقت‌نامه گفته بود هیچ‌گونه جریمه و تحریمی در موافقت‌نامه پاریس نیامده است. یکی دیگر از افراد همسو با ابتکار، محسن ناصری، مدیرکل دفتر طرح ملی تغییر آب‌وهوا و تغییر اقلیم سازمان محیط‌زیست است که در اظهارات و مصاحبه‌های متفاوت، همواره بیان کرده که هیچ تحریمی کشورهای متعهد را تهدید نمی‌کند.

مجید شفیع پور، رئیس مرکز امور بین‌الملل و کنوانسیون‌ها در سازمان محیط‌زیست نیز سخنان مطرح‌شده در مورد تهدید و تحریم ایران بر اثر اجرای توافق‌نامه پاریس به لحاظ حقوقی را ادعایی دور از واقعیت خوانده و گفته بود: حتماً اگر توافق‌نامه پاریس از ابتدا تا انتها خوانده و ابعاد مختلف آن لحاظ شود، متوجه می‌شویم ادعای مطرح‌شده اساساً فاقد رویکرد علمی و عینی می‌باشد.

تا اینجای کار مخاطب خواهد پرسید که مگر ممکن است توافقنامه‌ای به‌سختی وضع شود و همه کشورها به آن بپیوندند و مقرر شود تا کشورهای توسعه‌یافته برای تحقق اهداف این توافقنامه به کشورهای درحال‌توسعه کمک مالی کنند تا به قول خودشان از گرمایش زمین جلوگیری کنند، اما هیچ تنبیه و تحریمی در نظر گرفته نشود؟ اگر غیرازاین باشد اصلاً این توافقنامه برای چیست؟

درواقع می‌توان متصور شد هر کشوری می‌تواند بیاید و یک تعهد بالا بدهد تا همسو با دیگر کشورها در این موافقت‌نامه، یکه‌تازی کند و اگر به تعهداتش عمل کرد که از گرمایش زمین جلوگیری خواهد شد، اگر هم عمل نکرد آب از آب تکان نمی‌خورد و به‌راحتی می‌تواند از زیر بار تعهداتش شانه خالی کند.

تحریم‌هایی سنگین‌تر از تحریم‌های هسته‌ای

در گرماگرم این اظهارات و حتی سردرگمی‌ها بود که گفته‌های حمید چیت‌چیان، وزیر سابق نیرو، اظهارات قبلی مسئولان را به‌طور کامل زیر سؤال برد، وی صراحتاً گفته بود: با توجه به اینکه ایران متعهد شده است تا سال ۲۰۳۰، حدود چهار درصد از تولید گازهای گلخانه‌ای را کاهش دهد، چنانچه نتواند به تعهدات خود عمل کند، تحریم‌هایی که وضع خواهد شد، به‌مراتب بیشتر از تحریم‌هایی است که در زمان انرژی هسته‌ای به کشور تحمیل‌شده بود البته بماند که بعدها وی در کمال تعجب و با یک چرخش ۱۸۰ درجه‌ای به زمره موافقان این توافقنامه پیوست.

چرا امکان تحریم وجود دارد؟

علی‌رغم اظهارات مطرح‌شده مبنی بر اینکه در توافقنامه پاریس تنبیه و تحریم در کار نبود، اما متن توافقنامه بازگوی موردی دیگر است. ساعد سرمدی، کارشناس انرژی دراین‌باره می‌گوید: طبق ماده ۱۵ توافقنامه پاریس، کمیته‌ای برای اجرایی کردن مفاد این موافقت‌نامه تشکیل می‌گردد که وظیفه آن پیگیری تعهدات کشورها در زمینه اجرای برنامه‌های ارائه‌شده توسط آن‌ها خواهد بود.

وی در ادامه به بند چهار ماده ۱۶ این موافقت‌نامه اشاره کرد و اظهار داشت: در این بخش نیز قیدشده، انجام وظایف دیگری که ممکن است برای اجرا موردنیاز باشد، اختیارات خوبی برای تصمیم‌گیری کنفرانس، اعضا برای اجرایی کردن موافقت‌نامه تعیین‌شده که می‌تواند طیفی از اقدامات، اخطار، تذکر، تهدید و تحریم را در برگیرد.

ماجرا وقتی جالب‌تر می‌شود که بدانیم «اعضا» و «نحوه عملکرد» کمیته ماده ۱۵ هنوز تعیین تکلیف نشده‌اند، یعنی درواقع ما پیش از آنکه بدانیم رفتار اعضای این کمیته با کشورهایی که به تعهداتشان عمل‌نکرده‌اند چگونه خواهد بود، نه‌تنها به این توافقنامه پیوسته‌ایم بلکه در حال گذراندن مراحل تصویب آن در کشور نیز هستیم.

بنابراین اگرچه در ظاهر این توافقنامه به سازوکار تنبیه کشورها اشاره‌ای نشده است، اما تنها با استناد به دو ماده ۱۵ و ۱۶ این توافقنامه، به جرأت می‌توان ادعا کرد که این امکان وجود دارد، در صورت محقق نشدن تعهدات کشورمان، ابزار تحریم‌های بین‌المللی در اختیار دشمنان قرار گیرد.

نپیوستن به معاهده پاریس، اهرم فشاری برای لغو سایر تحریم‌ها

در همین باره ابوالفضل ظهره‌وند، سفیر سابق ایران با بیان اینکه باید توافقنامه پاریس را مورد پیگرد قرار دهیم و بی‌جهت کشور را گرفتار نکنیم، می‌گوید: طبق ماده ۱۵ و ۱۶ توافقنامه پاریس، با سازمانی همچون شورای حکام در انرژی هسته‌ای مواجه خواهیم بود که می‌توانند هرلحظه برای ما توبیخی در نظر گرفته و ما را محکوم‌به ایجاد آلودگی کند.

به گفته وی در شرایط تحریم که برای ما محدودیت ایجاد می‌کند خردمندانه و هوشمندانه نیست معاهده دیگری را بپذیریم چراکه ذات معاهدات محدودیت می‌آورد، درحالی‌که ما می‌توانیم عدم پیوست کشور خود را به این معاهده، اهرم فشاری برای لغو سایر تحریم‌ها قرار دهیم.

وقتی آمریکا می‌داند، توافقنامه پاریس به ضرر اقتصاد کشورشان است

کشور آمریکا نیز با صراحت کامل به دستور رئیس‌جمهورش اعلام کرد که حاضر نیست به‌هیچ‌عنوان توافقنامه پاریس را به‌عنوان یک محدودیت بپذیرد چراکه به اذعان پاپی‌زاده نماینده مجلس، دولت آمریکا و ترامپ به دنبال تأمین منافع حداقلی آمریکا است و برای امضای تعهدات، احتیاط‌های لازم را به کار می‌گیرند و حتی حاضر نیستند، کوچک‌ترین عقب‌نشینی در خصوص آن را داشته باشند و در حالی بوده که این کشور فاصله زیادی نسبت به دیگر کشورها، از سوخت فسیلی استفاده کرده است.

به گفته وی اینکه ترامپ بسیار محکم در مورد این موضوع ایستادگی کرده، اما عمده گرمایش دنیا از طریق این کشور اتفاق می‌افتد، یعنی آن‌ها به نتیجه رسیده‌اند که معاهده پاریس به ضرر اقتصاد کشورشان خواهد بود، بنابراین در اینجا سؤالی به ذهن می‌رسد مبنی بر آنکه وقتی کشوری همچون آمریکا حاضر نیست این توافقنامه را امضا کند، چرا کشور ما باید پیش‌قدم شود؟

با این شرایط نکته‌ای به ذهن متبادر خواهد شد که توافقنامه پاریس موضوع حساسی است که نیازمند آنالیز بسیار دقیق در کشور می‌باشد، بااین‌وجود نباید دقت در اجرای تعهدات این توافقنامه را فدای تصویب سریع آن کنیم. پیش‌ازاین در زمان امضای برجام اشتباهی انجام دادیم که رهبری معظم انقلاب را نیز به دنبال داشت.